

Úvod: Dvě přednosti dopisu do Smyrny

Milí bratři, milé sestry v Kristu,

dopis Ježíše Krista církvi ve Smyrně je zvláštní. Liší se od zbylých šesti dopisů prvním křesťanským sborům, tak jak je nacházíme v knize Zjevení. A to především ve dvou věcech:

Za prvé: Podle Pána Ježíše křesťané ve Smyrně v ničem neselhávají, nic nezanedbávají, nic neopomíjí. Pán Ježíš je za nic nekárá a nenapomíná, na nic je neupozorňuje, před ničím je nevaruje. Nevyčítá jim žádné viny, nejmenuje žádné jejich slabosti. Pouze je chválí a potěšuje.

Za druhé: Dopis církvi ve Smyrně je vůbec nejkratším dopisem ze všech. S nadsázkou můžeme říct, že v něm nic není. Ale to je vlastně v pořádku. Křesťané ve Smyrně – a všichni současní, jim podobní věřící – totiž nepotřebují od Pána církve slyšet mnoho slov. Mají se dozvědět jen to, co jim aktuálně pomůže přežít těžké časy a zůstat v Boží blízkosti. To stačí! Víc není potřeba!

Vždyť oni nemají čas zabývat se druhořadými problémy. Oni nemají sílu řešit například, jak mají vypadat bohoslužby. Zda se má zpívat ze starých zpěvníků, nebo jen z mládežnických. S kytarou nebo jen za zvuku varhan. Zda je důležité pít při večeři Páně jen ze společného kalicha, nebo také z kalíšků - a jen bílé, nebo i červené víno. Oni nemají kapacitu na to, aby se zaobírali třeba tím, zda se mají křtít jen dospělí, nebo i děti. Či zda mají faráři nosit pouze černý, nebo mohou oblékat i bílý talár. Zda při prvním čtení sedět, nebo stát a jak rychle odříkávat Modlitbu Páně. Nebo co je lepší: zda spontánní, nebo napsaná modlitba.

To všechno jsou věci, které křesťané řeší v dobách klidu a pohody. Tehdy, když jim nehrozí žádné bezprostřední nebezpečí, žádný útlak zvnějšku. Když nejsou v ohrožení života. Proto Ježíš křesťanům ve Smyrně také žádné takové druhořadé rady nedává. A za žádné takové druhořadé věci je nekárá. Říká jim jen to nejdůležitější, to nejpodstatnější, co aktuálně potřebují slyšet: *Vydržte, vaše utrpení nebude trvat věčně! Já jsem v tom s vámi! Já vás tím vším provedu!*

O městě Smyrna a o jeho nenávisti ke křesťanům

Proč byli vlastně křesťané ve Smyrně pronásledováni? Z jakého důvodu trpěli?

Abychom to pochopili, musíme si říct pár slov o samotném městě Smyrna. Bylo to prý nádherné a bohaté město – básníky opěvované jako „nejkrásnější květ“, nebo jako „ozdobná koruna“ Asie. Prý dokonce rodiště největšího básníka starověku: Homéra. Výstavní ulice, nádherné zahrady, veliký přístav na východě a dechberoucí chrámy na západě.

Smyrna byla významným průsečíkem tehdejších obchodních cest. Kolem roku 200 př. Kr. byla znovu vystavěna Lysimachem, jedním z nástupců Alexandra Velikého. Tehdy byla vybudována v nové kráse na základě velkolepého architektonického plánu, v němž dominovalo sedm chrámů podél ústřední ulice, které se říkalo „Zlatá“. Ve Smyrně byl tehdy postaven i mohutný sportovní stadion, dále divadlo, hudební hala a velká knihovna – což byl předpoklad pro rozkvět filosofie, umění a vědy.

Není divu, že se Smyrna brzy na to prozíravě vydala do rukou Říma. Její občané se nechtěli stavět proti nové západní mocnosti, a přijít tak o pohodový a bezproblémový život. Když bylo potřeba, Smyrna vydatně podporovala římské legie při jejich tažení na východ, čímž se dočkala uznání z nejvyšších římských míst. Roku 26 po Kr., tedy asi 60 let před tímto dopisem, se ve Smyrně začal stavět chrám k počtě císaře Tiberia, který se poté stal střediskem císařského kultu. Již předtím zde ale bujel kult bohyně Romy – v čemž měla Smyrna ve své oblasti dokonce prvenství.

A právě zde je zaděláno na velký problém. Křesťané se totiž zásadně odmítali klanět nějakému jinému bohu než Ježíši Kristu. Jak říká třeba apoštol Pavel: *Bůh (Ježíše) vyvýšil nade vše a dal mu jméno nad každé jméno, aby se před jménem Ježíšovým sklonilo každé koleno - na nebi, na zemi i pod zemi - a k slávě Boha Otce každý jazyk aby vyznával: Ježíš Kristus jest Pán.* (Fp 2,9-11)

Křesťané mají jen jednoho Pána – Ježíše. A jen před ním pokleknou. Nikomu a ničemu jinému božskou úctu nevzdají, nikomu jinému nebudou sloužit. Křesťané ve Smyrně tedy ani římskému císaři, ani bohyni Romě božskou úctu nevzdávali. A tím podkopávali dobré politické i náboženské vztahy s Římem. No a právě za to je tamní úřady věznily, soudily, popravovaly, anebo je třeba jen obíraly o jejich majetek.

Je to důležitý moment, naprosto klíčový pro další výklad. Křesťané by si mohli užívat výhod města, ochrany římské vlády, pohody a klidu... Jen kdyby nebyli tak nesmlouvaví a nesmiřitelní! Žili by si bez problémů - jen kdyby trošičku slevili ze svých zásad. Za pronásledování si vlastně mohli sami. Byli zřejmě úplně oddaní Kristu. *Křesťanští fundamentalisté*, řekli by dnes na jejich adresu možná někteří lidé - s pohrdáním a výsměchem.

Vnější útlak - znak pravé církve

Tam, kde vykvete pravá církev na slovo poslušná Ježíše Krista, tam také přichází vnější odpor a pronásledování. To víme z Písma i z církevních dějin. Když křesťané věrně následují svého Pána, nutně na sebe přivolávají odpor svého nevěřícího okolí. A naopak: Když křesťané slevují a slevují, když nejdou oddaně za svým Pánem, ani pronásledování a vnější útlak jim hrozit nebude. Takoví křesťané budou mít klid. Jedním z důležitých ukazatelů pravosti církve tedy je a vždycky bylo její vnější pronásledování. Pokud žádné není, něco s církví není v pořádku.

Ptejme se tedy: Zažíváme, nebo jsme prožili nějakou formu pronásledování kvůli své víře? Třeba jen výsměch, pohrdání, otevřené či skryté nepřátelství stran bližních? Zakusili jsme nějaký odpor a ústrky kvůli tomu, že žijeme s Kristem, že se ho držíme? Pokud ne, může být něco v nepořádku s naší vírou, s naším křesťanským životem. Možná že mě budete vinit z toho, že toužím po pronásledování, po zlých věcech, po těžkých časech. To v žádném případě netoužím! Toho se bojím možná víc jak vy. Ale zároveň v koutu svého ustrašeného srdce si přeji, aby církev opravdově následovala svého Pána. Aby byla naše současná církev stejně věrná Ježíši Kristu, jako byla církev ve Smyrně - i když to s sebou přinese všelijaké těžkosti.

Hleďte duchovně na svou chudobu

Pán Ježíš říká pronásledovanému sboru křesťanů ve Smyrně: *Vím o tvém soužení a tvé chudobě, ale jsi bohat.* On ví o tom, co se tam děje. Je to jistě projev jeho božské prozřetelnosti a všudypřítomnosti a svrchovanosti. Ale můžeme to také přeložit takto: *Znám tvé soužení a tvou chudobu.* Pán Ježíš totiž soužení i chudobu sám prožíval. Ví, jaké to je. Ví o tom své. Apoštol Petr třeba o Ježíši říká: *Když mu spílali, neodplácel spíláním; když trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě.* (1Pt 2,23). A chudoba? Ta mu také nebyla cizí. Vždyť svůj život popisuje takto: *Lišky mají doupata a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil.* (Mt 8,20)

A proto je Pán Ježíš oprávněn k tomu potěšovat své trpící stádečko. Protože ví, o čem mluví. No a jakým způsobem Ježíš povzbuzuje? On radí: *Nedívejte se jen na to, co vám bezprostředně hrozí. Pozdvihněte svůj zrak. Čtěte tu vaši obtížnou situaci duchovně!* Ano, jste chudí. Těžko sháníte skoro chléb pro své děti. Rozhodně si neužíváte výhod těch, kteří si říkají křesťané, a přitom umí pro své pohodlí slevit ze svých zásad. O tom, jak si takoví lidé žijí, se vám může leda tak zdát. A pravděpodobně se to moc nezlepší.

ALE POZOR! V duchovní oblasti jste bohatí! Vaším bohatstvím je Kristus, který vás osvobodil od hříchu, vykoupil vás svou krví na kříži, otevřel vám své království, do kterého míříte. A v Duchu svatém je s vámi. Vy smíte prožívat jeho obohacující duchovní přítomnost, zakoušet lásku svých souvěrců. A bohatství vaší víry, tak těžce zkoušené, obohatí ještě mnohé křesťany - kolem vás i ještě dlouho po vás.

Vždyť jinde Ježíš říká: *Amen, pravím vám, není nikoho, kdo opustil dům nebo bratry nebo sestry nebo matku nebo otce nebo děti nebo pole pro mne a pro evangelium, aby nyní, v tomto čase, nedostal spolu s pronásledováním stokrát více domů, bratří, sester, matek, dětí i polí a v přicházejícím věku život věčný. Mnozí první budou poslední a poslední první.* (Mk 10,29-31)

Hleďte duchovně na své pronásledování

Ano, trpíte pronásledování pro mé jméno. A ještě nějaký čas trpět budete. Ale to nebude trvat na věky. Lidé vám všelijak škodí a ubližují. ALE POZOR! Jsou to opravdu lidé, kteří vám škodí? Když se na to podíváme lidským pohledem, pak ano: jsou to lidé. Ale Pán Ježíš nás vyzývá, abychom se i na tuto skutečnost dívali duchovně! Říká: *Neboj se toho, co máš vytrpět. Hle, ďábel má některé z vás uvrhnout do vězení, abyste prošli zkouškou, a budete mít soužení po deset dní.*

Kdo ve skutečnosti ty křesťany uvrhne do vězení? Je to ďábel. Ďábel, který má ve své moci lidi, kteří ještě nejsou vydaní Ježíši Kristu. Ďábel, který si používá druhé lidi jako své loutky ke zlým věcem. Tak to třeba říká apoštol Pavel: *I vy jste byli mrtvi pro své viny a hříchy, v nichž jste dříve žili podle běhu tohoto světa, poslušni vládce nadzemských mocí, ducha, působícího dosud v těch, kteří vzdorují Bohu.* (Ef 2,1-2) Buďte tedy lidé vědomě slouží Ježíši Kristu, anebo (nevědomky) ďáblu, vládci nadzemských mocí.

Mnohým lidem se toto církevní učení zdá už příliš zastaralé a temné. *Přece nemůžeme věřit takovým pohádkám, že by snad ďábel (pokud vůbec existuje!) měl takovou moc nad druhými lidmi.* Já jsem však přesvědčen, že toto tradiční křesťanské učení o existenci ďábla a jeho (prozatímní) moci ve světě je mnohem hlubší, než to moderní přesvědčení, že žádný Satan není – a lidé tím pádem nesou veškerou zodpovědnost za své zlé činy.

Pokud budeme věřit, že Satan ovlivňuje ke zlému ty, kteří zatím nepoznali Krista, snáze budeme takovým lidem odpouštět. Najednou je uvidíme nejen jako původce zlých činů, ale také a především jako zajatce toho

Zlého. A to nás povede k lítosti, spíše než ke zlobě a zášti. Vždyť to samé učinil Ježíš na kříži, když volal k Bohu: *Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.* (L 23,34) On je vlastně litoval!

Jakoby říkal: *Oni mě sice nenávidí a pověsili mě na kříž, ale tím poslechl d'ábla, který jim dosud vládne.* Když nám někdo ublíží, první by nás křesťany mělo napadnout: *Ten ubohý člověk za to vlastně úplně nemůže. To d'ábel mně škodí skrze něj.* Proto největší porážku utrpí d'ábel tehdy, když neodplatíme lidem zlým za zlé, ale když lidem budeme odpouštět jejich případné zlé projevy.

Hled'te duchovně na život a na smrt - příklad sv. Polykarpa, biskupa ze Smyrny

A za třetí říká Ježíš křesťanům ve Smyrně a všem jim podobným: Dábel vám velmi škodí – skrze druhé lidi. A dokonce až tak, že vás bude chtít připravit o život. ALE POZOR! Nemějte strach ze smrti, tedy přesněji: z biologické smrti. Tou vám ten zlý uškodit nemůže. Ježíš je přece Pánem i nad smrtí – a vy jste pod jeho ochranou. Naopak: *Bud' věrný až na smrt, a dám ti vítězný věnec života. Kdo zvítězí, tomu druhá smrt neublíží.*

Ježíš zde mluví o druhé smrti. Tedy ne o té první, té biologické, která nás všechny čeká za nějaký čas. Ale o té duchovní smrti. Té nesmíme podlehnout! A uchráníme se před ní tak, že se budeme držet Ježíše Krista - ať to stojí, co to stojí.

To nám pomůže objasnit skutečný příběh ze Smyrny. Kolem roku 155 po Kr. si rozjásaný dav na stadionu, kde se konaly gladiátorské zápasy, vyžádal smrt Polykarpa. Polykarp byl staříčským biskupem ve Smyrně, který možná jako mladík naslouchal onomu dopisu Ježíše Krista církvi ve Smyrně. Poslali pro něj tehdy vojáky. Polykarp je nejprve štědře pohostil a požádal je, aby mu umožnili ještě hodinu se modlit. Vojáci byli jeho pohostinností zaskočeni a litovali, že tohoto muže musí odvést.

Když potom Polykarp vešel na rozjásaný stadion, promluvil k němu Bůh: *„Bud' silný a věrný, Polykarpe!“* Prokonzul se jej z úcty k jeho šedinám snažil přesvědčit, aby se smrti vyhnul. *„Stačí, když řekneš: Smrt bezbožníkům.“* Tímto výrazem Římané označovali křesťany. Tím ho chtěl prokonzul donutit, aby se biskup zřekl křesťanské víry. Polykarp ukázal prstem na pohanský dav a zvolal: *"Pryč s bezbožníky."* Toto biskupovo ironické gesto tedy prokonzulovi pochopitelně nestačilo. Proto Polykarpa vyzval ještě jednou: *„Proklej Krista, a nechám tě jít.“* Biskup odpověděl: *„Sloužím (Kristu) 86 let a dosud mi nijak neublížil. Jak bych se mohl rouhat svému králi, který mě spasil?“*

Když mu prokonzul pohrozil upálením, Polykarp odvětil: *„Hrozíš mi ohněm, který hoří hodinu a brzy uhasíná, protože nevíš o ohni budoucího soudu a věčného mučení, který je připraven bezbožníkům. Na co čekáš? Udělej, co chceš.“* (A my bychom řekli: *Hrozíš mi první smrtí, tou biologickou smrtí, ale nic nevíš o té druhé, duchovní smrti.*)

Když ho přivázali ke kůlu, chtěli ho ještě přibít hřeby. On jim ale řekl: *„Nechte mě tak. Ten, který mi dává sílu přetřpět oheň, dá mi sílu, abych i bez vašich hřebů v klidu vydržel na hranici.“* Když oheň zapálili, plameny kolem Polykarpa vytvořily ochranný val a zdálo se, že se jej vůbec nedotýkají. Biskup stál v ohni, ale nehořel. Dav nebyl schopen snést porážku, a proto přesvědčil kata, aby Polykarpa usmrtil mečem.

Několik otázek na závěr

Milí bratři, milé sestry, nám, evropským křesťanům, v této době smrt pro Krista, ani otevřené pronásledování a vlastně zatím ani žádná výrazná chudoba většinou nehrozí. Mohli bychom tedy lehce nabít dojmu, že se nás dnešní zvěst Písma vlastně netýká. Opak je však pravdou! Mučednictví, strádání našich bratrů a sester pro víru - ať už tehdy ve Smyrně, nebo dnes na mnoha místech světa - to by nás mělo vést k vážnému zamyšlení: *Nakolik je pro nás naše víra v Krista důležitá? Jak vážně to s Ježíšem myslíme? Co jsme ochotni pro Krista obětovat? Čeho jsme schopni se pro něj vzdát? Jakou má pro nás Kristus vlastně hodnotu?*

Dnes nad tím uvažujeme třeba jen teoreticky. Ale jen Bůh ví, zda něco podobného za nějaký čas nebudeme také prožívat.

Modleme se: *Pane Ježíši, děkujeme ti za všechny křesťany, kteří před námi ve zkouškách obstáli a tebe se nezřekli. Prosíme, posiluj všechny naše bratry a sestry po celém světě, kteří všelijakým způsobem pro tvé jméno trpí a strádají. A také pro sebe vyprošujeme sílu a vytrvalost, abychom byli schopni dosvědčit naši víru v tebe - i kdyby nás to mělo něco stát. Amen.*